Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 8ης Ιουνίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή — Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης — Διαδικασίες αφερεγγυότητας — Κανονισμός (ΕΚ) 1346/2000 — Άρθρα 4 και 13 — Επιβλαβείς δικαιοπραξίες για το σύνολο των πιστωτών — Προϋποθέσεις υπό τις οποίες η επίμαχη δικαιοπραξία μπορεί να προσβληθεί — Δικαιοπραξία διεπόμενη από το δίκαιο κράτους μέλους άλλου από το κράτος ενάρξεως — Δικαιοπραξία απρόσβλητη επί τη βάσει του δικαίου αυτού — Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 — Άρθρο 3, παράγραφος 3 — Δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη — Εντοπισμός του συνόλου των σχετικών με την οικεία περίπτωση δεδομένων στο κράτος ενάρξεως — Συνέπειες»

Στην υπόθεση C-54/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale Ordinario di Venezia (Πρωτοδικείο της Βενετίας, Ιταλία), με απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Ιανουαρίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Vinyls Italia SpA, κηρυχθείσα σε πτώχευση,

κατά

Mediterranea di Navigazione SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. da Cruz Vilaça, πρόεδρο τμήματος, M. Berger (εισηγήτρια), A. Borg Barthet, E. Levits και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: M. Aleksejev, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Δεκεμβρίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Vinyls Italia SpA, κηρυχθείσα σε πτώχευση, εκπροσωπούμενη από τους S. Girotto, F. Marrella και M. Pizzigati, avvocati,

— η Mediterranea di Navigazione SpA, εκπροσωπούμενη από τους M. Maresca, F. Campodonico, L. Fabro και G. Duca, avvocati,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη αρχικώς από τον D. Del Gaizo, στη συνέχεια, από τον P. Pucciariello, avvocati dello Stato,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ε. Ζήση και Σ. Χαριτάκη,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις E. Montaguti και M. Heller, καθώς και από τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 2ας Μαρτίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13 του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 2000, L 160, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Vinyls Italia SpA, που έχει κηρυχθεί σε πτώχευση, και της Mediterranea di Navigazione SpA (στο εξής: Mediterranea) στο πλαίσιο αγωγής πτωχευτικής ανακλήσεως με αίτημα την επιστροφή, από την τελευταία αυτή εταιρία, των ποσών που της είχε καταβάλει η πρώτη από τις εταιρίες αυτές έξι μήνες πριν από την κήρυξή της σε πτώχευση.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση της Ρώμης

3 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της Συμβάσεως για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 (ΕΕ 1984, L 146, σ. 7, στο εξής: Σύμβαση της Ρώμης), ορίζει τα εξής:

«Η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο που επέλεξαν τα συμβαλλόμενα μέρη. Η επιλογή αυτή πρέπει να είναι ρητή ή να συνάγεται με βεβαιότητα από τις διατάξεις της σύμβασης ή τα δεδομένα της υπόθεσης […]».

4 Το άρθρο 2 του πρώτου πρωτοκόλλου για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της Ρώμης (ΕΕ 1989, L 48, σ. 1), απαριθμεί τα δικαστήρια των κρατών μελών που μπορούν να ζητούν από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί ζητήματος που ανέκυψε σε υπόθεση η οποία εκκρεμεί ενώπιον αυτών και αφορά την ερμηνεία της Συμβάσεως αυτής. Όσον αφορά την Ιταλική Δημοκρατία, τη δυνατότητα αυτή έχει μόνον το Corte suprema di cassazione (Ακυρωτικό Δικαστήριο) και το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας).

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 1346/2000

5 Οι αιτιολογικές σκέψεις 23 και 24 του κανονισμού 1346/2000 έχουν ως εξής:

«(23) Ο παρών κανονισμός, στα θέματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, θα πρέπει να καθορίζει ενιαίους κανόνες για τη σύγκρουση των νομοθεσιών οι οποίοι να αντικαθιστούν, στα πλαίσια του πεδίου εφαρμογής τους, τις εθνικές διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Εκτός εάν υπάρχει αντίθετη διάταξη, θα πρέπει να εφαρμόζεται η νομοθεσία του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας ("lex concursus"). Ο κανόνας αυτός για τη σύγκρουση των νομοθεσιών θα πρέπει να εφαρμόζεται τόσο στην κύρια διαδικασία όσο και στις τοπικές διαδικασίες. Ο lex concursus καθορίζει όλα τα αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας, τόσο τα διαδικαστικά όσο και τα ουσιαστικά, επί των ενεχόμενων προσώπων και έννομων σχέσεων. Ο κανόνας αυτός διέπει όλους τους όρους έναρξης, διεξαγωγής και περάτωσης της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

(24) Η αυτόματη αναγνώριση μιας διαδικασίας αφερεγγυότητας στην οποία εφαρμόζεται κανονικά το δίκαιο του κράτους έναρξης της διαδικασίας, μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με τους κανόνες δυνάμει των οποίων διεξάγονται κανονικά οι συναλλαγές στα άλλα κράτη μέλη. Για να προστατευθούν οι έννομες προσδοκίες και η ασφάλεια των συναλλαγών στα άλλα κράτη μέλη εκτός αυτού της έναρξης της διαδικασίας, θα πρέπει να προβλεφθούν ορισμένες εξαιρέσεις από τον γενικό κανόνα.»

6 Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού 1346/2000 ορίζει τα εξής:

«1. Εάν ο παρών κανονισμός δεν ορίζει άλλως, δίκαιο εφαρμοστέο στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά της είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας, κατωτέρω καλουμένου "κράτος έναρξης".

2. Το δίκαιο του κράτους έναρξης ρυθμίζει τις προϋποθέσεις έναρξης, τη διεξαγωγή και την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Βάσει του δικαίου αυτού, ορίζονται συγκεκριμένα:

[…]

ιγ) οι κανόνες που άπτονται της ακυρότητας, ακυρωσίας ή του ανενεργού των επιβλαβών για όλους τους πιστωτές δικαιοπραξιών.»

7 Κατά το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000:

«Το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο ιγ', δεν ισχύει, εάν αυτός ο οποίος επωφελήθη δικαιοπραξίας επιβλαβούς για το σύνολο των πιστωτών προσκομίσει απόδειξη ότι:

— η δικαιοπραξία αυτή διέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους άλλου από το κράτος έναρξης,

και ότι

— το δίκαιο αυτό δεν παρέχει στη συγκεκριμένη περίπτωση κανένα μέσο προσβολής της δικαιοπραξίας αυτής.»

Ο κανονισμός Ρώμη Ι

8 Ο κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) (ΕΕ 2008, L 177, σ. 6, στο εξής: κανονισμός Ρώμη Ι), προβλέπει στο άρθρο του 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις συμβατικές ενοχές αστικού και εμπορικού δικαίου στις περιπτώσεις που εμπεριέχουν σύγκρουση νόμων.»

9 Το άρθρο 3 του κανονισμού Ρώμη Ι, που επιγράφεται «Ελευθερία επιλογής», ορίζει στις παραγράφους 1 και 3 τα εξής:

«1. Η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη. Η επιλογή πρέπει να γίνεται ρητώς ή να συνάγεται σαφώς από τις διατάξεις της σύμβασης ή τα δεδομένα της υπόθεσης. Με την επιλογή τους τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέγουν το εφαρμοστέο δίκαιο στο σύνολο ή σε μέρος μόνο της σύμβαση[ς].

[…]

3. Όταν, κατά τον χρόνο της επιλογής, όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα εντοπίζονται σε χώρα διαφορετική από εκείνη της οποίας το δίκαιο επελέγη, η επιλογή των μερών δεν θίγει την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου αυτής της άλλης χώρας από τις οποίες δεν επιτρέπεται παρέκκλιση με συμφωνία.»

Το ιταλικό δίκαιο

10 Το άρθρο 67, παράγραφος 2, του legge fallimentare (νόμου περί πτωχεύσεων), ο οποίος εγκρίθηκε με το regio decreto n. 267 (βασιλικό διάταγμα 267), της 16ης Μαρτίου 1942 (*GURI* αριθ. 81, της 6ης Απριλίου 1942), ορίζει τα εξής:

«Επιπλέον, ανακαλούνται, αν ο σύνδικος αποδείξει ότι ο αντισυμβαλλόμενος γνώριζε την κατάσταση αφερεγγυότητας του οφειλέτη, οι πληρωμές εκκαθαρισμένων και απαιτητών οφειλών, οι δικαιοπραξίες εξ επαχθούς αιτίας και εκείνες που παρέχουν δικαίωμα προτιμήσεως για οφειλές, έστω και τρίτων, που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, αν έλαβαν χώρα εντός έξι μηνών πριν από την κήρυξη της πτωχεύσεως.»

11 Κατά το άρθρο 167 του codice di procedura civile (κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο εξής: CPC):

«Με το υπόμνημα αντικρούσεως, ο εναγόμενος πρέπει να επικαλεστεί όλα τα μέσα άμυνας, διατυπώνοντας τις παρατηρήσεις του επί των πραγματικών περιστατικών που προβάλλει ο ενάγων, να παράσχει τα στοιχεία του, τον αριθμό φορολογικού του μητρώου, τα αποδεικτικά μέσα στα οποία προτίθεται να στηριχθεί καθώς και τα έγγραφα που προσκομίζει στη δικογραφία και να διατυπώσει τα αιτήματά του.

Επί ποινή απωλείας του σχετικού δικαιώματος, πρέπει να προβάλει τα ενδεχόμενα ανταγωγικά αιτήματα, τις δικονομικές ενστάσεις και τις ενστάσεις ουσίας που δεν μπορούν να εξετασθούν αυτεπαγγέλτως. […]»

12 Το άρθρο 183 του CPC προβλέπει τα εξής:

«Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που έχει ορισθεί για την πρώτη παράσταση των διαδίκων […]

[…] [ο]ι διάδικοι μπορούν να διευκρινίσουν και να τροποποιήσουν τα αιτήματα και τις ενστάσεις που έχουν ήδη προβληθεί.

[…]

Εάν τούτο απαιτείται, ο δικαστής μπορεί να χορηγήσει στους διαδίκους τις εξής αποκλειστικές προθεσμίες:

1) προθεσμία 30 επιπλέον ημερών για την κατάθεση των υπομνημάτων που περιορίζονται αποκλειστικώς σε διευκρινίσεις ή τροποποιήσεις των αιτημάτων και των ενστάσεων που έχουν ήδη προβληθεί·

[…]

3) προθεσμία 20 επιπλέον ημερών μόνον για τα στοιχεία που προβάλλονται ανταποδεικτικώς».

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

13 Το άρθρο 239, παράγραφοι 2 και 3, του Insolvency Act 1986 (πτωχευτικού νόμου του 1986, στο εξής: IA 1986), που ισχύει στην Αγγλία και στην Ουαλία, προβλέπει:

«2. Εάν η εταιρεία επεφύλαξε, κατά την κρίσιμη ημερομηνία [όπως αυτή ορίζεται από τον IA 1986], ευνοϊκή μεταχείριση σε συγκεκριμένο πρόσωπο, ο σύνδικος πτωχεύσεως μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο τη λήψη μέτρου επί τη βάσει του παρόντος κεφαλαίου.

3. Συμφώνως προς τις ακόλουθες διατάξεις, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται του αιτήματος αυτού λαμβάνει το μέτρο που κρίνει ενδεδειγμένο προκειμένου να επανέλθει η κατάσταση που θα υπήρχε εάν η εταιρεία δεν είχε επιφυλάξει την εν λόγω ευνοϊκή μεταχείριση.

[…]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Η διαφορά της κύριας δίκης εκκρεμεί ενώπιον του Tribunale Ordinario di Venezia (Πρωτοδικείου της Βενετίας, Ιταλία) μεταξύ της Vinyls Italia, εταιρίας κηρυχθείσας σε πτώχευση, με έδρα τη Βενετία, και της Mediterranea, η οποία έχει την καταστατική της έδρα στη Ραβέννα (Ιταλία), με αντικείμενο την ανάκληση δύο πληρωμών (στο εξής: επίμαχες πληρωμές), οι οποίες διενεργήθηκαν προς εκτέλεση συμβάσεως ναυλώσεως συναφθείσας στις 11 Μαρτίου 2008, της οποίας η ισχύς παρατάθηκε με τροποποιητική δικαιοπραξία της 9ης Δεκεμβρίου 2009. Οι πληρωμές αυτές, συνολικού ποσού 447 740,27 ευρώ, είχαν διενεργηθεί από τη Vinyls Italia στη Mediterranea προτού η πρώτη από τις εταιρίες αυτές τεθεί υπό ειδική διαχείριση που κατέληξε εν συνεχεία στην κήρυξή της σε πτώχευση.

15 Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, ο σύνδικος πτωχεύσεως της Vinyls Italia υποστήριξε ότι οι επίμαχες πληρωμές διενεργήθηκαν εκπρόθεσμα σε σχέση με τις συνομολογηθείσες προθεσμίες, σε χρονική περίοδο κατά την οποία ήταν τοις πάσι γνωστό ότι η εταιρεία αυτή ήταν αφερέγγυα, και ότι οι πληρωμές αυτές μπορούν να ανακληθούν συμφώνως προς το άρθρο 67, παράγραφος 2, του νόμου περί πτωχεύσεων.

16 Η Mediterranea αντιτίθεται στην ανάκληση των επίμαχων πληρωμών και υποστηρίζει ότι αυτές οι πληρωμές διενεργήθηκαν σε εκτέλεση συμβάσεως η οποία, κατ' επιλογήν των αντισυμβαλλομένων, διέπεται από το αγγλικό δίκαιο. Κατά το δίκαιο αυτό, το οποίο έχει καθοριστική σημασία δυνάμει του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000, οι επίμαχες πληρωμές είναι απρόσβλητες. Προς στήριξη αυτής

της επιχειρηματολογίας, η Mediterranea προσκόμισε ένορκη βεβαίωση δικηγόρου εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά την οποία, εν προκειμένω, το αγγλικό δίκαιο δεν επιτρέπει την ανάκληση των επίμαχων πληρωμών.

17 Η Vinyls Italia θεωρεί, αντιθέτως, ότι το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 προβλέπει μια δικονομική ένσταση. Ωστόσο, ως δικονομική ένσταση, δεν εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από τον δικαστή, αλλά πρέπει να προβληθεί εντός της προθεσμίας που ορίζεται από τους δικονομικούς κανόνες του κράτους μέλους του δικαστηρίου το οποίο επιλαμβάνεται αγωγής πτωχευτικής ανακλήσεως. Εν προκειμένω, η ένσταση αυτή προβλήθηκε εκπροθέσμως.

18 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχάς ότι, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο ιγ', του κανονισμού 1346/2000, οι κανόνες που άπτονται της ακυρότητας, ακυρωσίας ή του ανενεργού των επιβλαβών για όλους τους πιστωτές δικαιοπραξιών είναι οι κανόνες του ιταλικού δικαίου περί αφερεγγυότητος (στο εξής: lex fori concursus), ήτοι, εν προκειμένω, το άρθρο 67, παράγραφος 2, του νόμου περί πτωχεύσεων. Η διάταξη αυτή επιτρέπει την ανάκληση των επίμαχων πληρωμών στην περίπτωση κατά την οποία η Mediterranea γνώριζε την κατάσταση αφερεγγυότητας της Vinyls Italia κατά τον χρόνο διενέργειάς τους.

19 Αντιθέτως, το δικαστήριο αυτό υπενθυμίζει ότι, κατά το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000, το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο ιγ', του κανονισμού αυτού δεν έχει εφαρμογή όταν ο ωφεληθείς από την επιβλαβή για το σύνολο των πιστωτών δικαιοπραξία αποδεικνύει ότι η οικεία δικαιοπραξία διέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος ενάρξεως και ότι το ως άνω δίκαιο δεν παρέχει στη συγκεκριμένη περίπτωση κανένα μέσο προσβολής της δικαιοπραξίας αυτής. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, μολονότι η Mediterranea προέβαλε σχετική ένσταση, εντούτοις το έπραξε μετά την παρέλευση της προθεσμίας την οποία προβλέπει το ιταλικό δικονομικό δίκαιο για την προβολή «δικονομικών ενστάσεων», κατά την έννοια του δικαίου αυτού.

20 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί εν συνεχεία ότι η συμβατική ρήτρα περί υπαγωγής της επίμαχης στο πλαίσιο της κύριας δίκης συμβάσεως στο αγγλικό δίκαιο θα μπορούσε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Ρώμη Ι. Πάντως, ο κανονισμός αυτός, συμφώνως προς το άρθρο του 1, παράγραφος 1, αφορά «περιπτώσεις που εμπεριέχουν σύγκρουση νόμων», στο δε άρθρο του 3, παράγραφος 3, θέτει όρια στα αποτελέσματα που παράγει το δίκαιο το οποίο επέλεξαν οι αντισυμβαλλόμενοι. Εντούτοις, δεν προκύπτει με σαφήνεια ότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά κατάσταση η οποία εμπεριέχει σύγκρουση νόμων. Συγκεκριμένα, αυτή αφορά ναυλοσύμφωνο το οποίο συνήφθη στην Ιταλία, μεταξύ δύο εταιριών ιταλικού δικαίου των οποίων οι έδρες βρίσκονται σε αυτό το κράτος μέλος, για τη μεταφορά χημικών ουσιών με πλοία υπό ιταλική σημαία. Αντιθέτως, η εν λόγω σύμβαση είχε συνταχθεί στην αγγλική γλώσσα και περιελάμβανε ρήτρα επιλογής του αγγλικού δικαίου καθώς και ρήτρα απονομής διεθνούς δικαιοδοσίας στη London Maritime Arbitrators Association (ένωση ναυτικής διαιτησίας του Λονδίνου).

21 Τέλος, κατά το αιτούν δικαστήριο, από την ένορκη βεβαίωση την οποία προσκόμισε η Mediterranea στην κύρια δίκη συνάγεται ότι το αγγλικό δίκαιο δεν αποκλείει, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, την οποιαδήποτε δυνατότητα προσβολής των επίμαχων πληρωμών, αλλά εξαρτά τη δυνατότητα αυτή από ορισμένες ουσιαστικές προϋποθέσεις, διαφορετικές από αυτές που τάσσει η lex fori concursus. Πράγματι, το άρθρο 239, παράγραφος 2, του ΙΑ 1986 απαιτεί από τον σύνδικο της πτωχεύσεως να αποδείξει τη συγκεκριμένη πρόθεση του οφειλέτη να ωφελήσει τον δανειστή που έλαβε την πληρωμή, και όχι τη γνώση του δανειστή της αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale di Venezia (Πρωτοδικείο της Βενετίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μήπως η "απόδειξη" την οποία το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 επιβάλλει στον ωφεληθέντα από δικαιοπραξία επιβλαβή για το σύνολο των πιστωτών, προκειμένου αυτός να αντιταχθεί στην προσβολή της δικαιοπραξίας σύμφωνα με τις διατάξεις της lex fori concursus,

συνεπάγεται την υποχρέωσή του να προβάλει δικονομική ένσταση εν στενή εννοία, εντός των προθεσμιών που δικονομικού δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου, επικαλούμενος την εξαιρετική διάταξη του κανονισμού και αποδεικνύοντας τη συνδρομή των δύο προϋποθέσεων που απαιτούνται από τη διάταξη αυτή; Ή έχει το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 εφαρμογή όταν ο ενδιαφερόμενος διάδικος ζήτησε την εφαρμογή του κατά τη διάρκεια της δίκης, έστω και καθ' υπέρβαση των προθεσμιών που ορίζονται από το δικονομικό δίκαιο του επιληφθέντος δικαστηρίου για την προβολή δικονομικών ενστάσεων ή ακόμη και αυτεπαγγέλτως, υπό την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος διάδικος έχει αποδείξει ότι η επιβλαβής δικαιοπραξία διέπεται από τη lex causae άλλου κράτους μέλους, του οποίου το δίκαιο δεν προβλέπει εν προκειμένω κανένα μέσο προσβολής της δικαιοπραξίας αυτής;

2) Μήπως η επίκληση του κατά το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 κανόνα της lex causae, προκειμένου να αποδειχθεί ότι "το δίκαιο αυτό δεν παρέχει στη συγκεκριμένη περίπτωση κανένα μέσο προσβολής της δικαιοπραξίας αυτής", πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο διάδικος που φέρει το βάρος αποδείξεως πρέπει να αποδείξει ότι εν προκειμένω η lex causae δεν προβλέπει, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, κανένα μέσο προσβολής δικαιοπραξίας, όπως αυτή που στην παρούσα υπόθεση θεωρήθηκε επιβλαβής –δηλαδή η πληρωμή συμβατικής οφειλής– ή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο διάδικος που φέρει το βάρος αποδείξεως πρέπει να αποδείξει ότι, αν η lex causae επιτρέπει την προσβολή μιας τέτοιας δικαιοπραξίας, δεν πληρούνται οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις που απαιτούνται για να μπορέσει εν προκειμένω μια τέτοια προσβολή να τελεσφορήσει και που είναι διαφορετικές από εκείνες της lex fori concursus;

3) Έχει εφαρμογή το κατά παρέκκλιση καθεστώς που προβλέπεται από το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 –λαμβανομένης υπόψη της ratio του καθεστώτος αυτού που είναι η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των αντισυμβαλλομένων ως προς τη σταθερότητα της δικαιοπραξίας σύμφωνα με τη lex causae–ακόμη και όταν οι συμβαλλόμενοι εδρεύουν στο ίδιο κράτος μέλος, οπότε είναι προβλέψιμο ότι το δίκαιο του κράτους αυτού θα αποτελεί τη lex fori concursus, σε περίπτωση αφερεγγυότητας ενός εξ αυτών, και οι συμβαλλόμενοι, μέσω συμβατικής ρήτρας ορίζουσας ως εφαρμοστέο το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, εξαιρούν την ανάκληση των πράξεων εκτελέσεως της πιο πάνω συμβάσεως από την εφαρμογή των κανόνων της lex fori concursus, από τους οποίους δεν επιτρέπεται παρέκκλιση και οι οποίοι θεσπίστηκαν για την προστασία της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως των πιστωτών, και τούτο εις βάρος του συνόλου των πιστωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας;

4) Πρέπει το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού Ρώμη Ι να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, για τους σκοπούς εφαρμογής του κανονισμού αυτού, στις "περιπτώσεις που εμπεριέχουν σύγκρουση νόμων" περιλαμβάνεται η περίπτωση όπου σύμβαση ναυλώσεως συνήφθη σε κράτος μέλος μεταξύ εταιριών που εδρεύουν στο ίδιο κράτος μέλος και περιέχει ρήτρα ορίζουσα ως εφαρμοστέο το δίκαιο άλλου κράτους μέλους;

5) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τέταρτο ερώτημα, πρέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού Ρώμη Ι, σε συνδυασμό με το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η επιλογή των συμβαλλομένων να υπαγάγουν σύμβαση στο δίκαιο κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο εντοπίζονται "όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα" δεν θίγει την εφαρμογή των κανόνων του δικαίου του τελευταίου κράτους μέλους, από τους οποίους δεν επιτρέπεται παρέκκλιση και οι οποίοι έχουν εφαρμογή, ως lex fori concursus, για να είναι δυνατό να προσβληθούν δικαιοπραξίες που πραγματοποιήθηκαν πριν από την κατάσταση αφερεγγυότητας, με αποτέλεσμα να υπερισχύουν της εξαιρετικής διατάξεως του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

23 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υποχρεώνει τον ωφεληθέντα από δικαιοπραξία επιβλαβή για το σύνολο των πιστωτών, προκειμένου να αντικρούσει αγωγή με αντικείμενο την ανάκληση της δικαιοπραξίας αυτής κατά τις διατάξεις της lex fori concursus, να προβάλει δικονομική ένσταση σύμφωνα με τον τύπο και εντός των προθεσμιών που προβλέπει το δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου εκκρεμεί η διαφορά ή εάν το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί αυτεπαγγέλτως από το επιληφθέν δικαστήριο, σε ορισμένες περιπτώσεις και μετά την παρέλευση της ταχθείσας στον ενδιαφερόμενο διάδικο προθεσμίας.

24 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000, η εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο ιγ', του κανονισμού αυτού αποκλείεται μόνον αν εκείνος ο οποίος ωφελήθηκε από δικαιοπραξία επιβλαβή για το σύνολο των δανειστών αποδείξει ότι η δικαιοπραξία αυτή διέπεται από δίκαιο κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος ενάρξεως (στο εξής: lex causae) και ότι η lex causae δεν παρέχει εν προκειμένω κανένα μέσο προσβολής της δικαιοπραξίας αυτής.

25 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 διέπει ρητώς την κατανομή του βάρους αποδείξεως, πλην όμως δεν περιέχει διατάξεις αφορώσες ειδικότερες δικονομικές πτυχές. Έτσι, αυτό το άρθρο δεν περιλαμβάνει διατάξεις σχετικές, ιδίως, με τη διαδικασία διεξαγωγής αποδείξεων, με τα παραδεκτά ενώπιον του αρμοδίου εθνικού δικαστηρίου αποδεικτικά στοιχεία ή με τις αρχές που διέπουν την εκτίμηση, από το δικαστήριο αυτό, της αποδεικτικής ισχύος των υποβαλλόμενων ενώπιόν του στοιχείων (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 27). Το ίδιο ισχύει για τις λοιπές δικονομικές πτυχές, όπως είναι, μεταξύ άλλων, ο τύπος και η προθεσμία επικλήσεως του εν λόγω άρθρου στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς.

26 Συναφώς, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει εναρμονίσεως των κανόνων αυτών σε επίπεδο δικαίου της Ένωσης, εμπίπτει στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, να θεσπίζει τέτοιου είδους διατάξεις, υπό τον όρο ωστόσο ότι τούτο δεν συνεπάγεται δυσμενέστερη μεταχείριση από εκείνη που επιφυλάσσει η ρύθμιση που διέπει παρόμοιες καταστάσεις υπαγόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθίσταται πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

27 Ως εκ τούτου, ο τύπος και η προθεσμία επικλήσεως του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000 στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς που αφορά την ανάκληση, κατά τους κανόνες που προβλέπει η lex fori concursus, δικαιοπραξίας επιβλαβούς για το σύνολο των πιστωτών, καθώς και το ζήτημα εάν το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς δύναται να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως αυτό το άρθρο, διέπονται από το δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου εκκρεμεί η εν λόγω ένδικη διαφορά.

28 Η εκτίμηση αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η εξαίρεση που καθιερώνει το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 περιλαμβάνει επίσης τις προθεσμίες παραγραφής, τις προθεσμίες ασκήσεως της αγωγής πτωχευτικής ανακλήσεως και τις αποσβεστικές προθεσμίες τις οποίες προβλέπει η lex causae, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 16ης Απριλίου 2015, Lutz (C-557/13, EU:C:2015:227, σκέψη 49).

29 Πράγματι, το αποτέλεσμα στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο στην απόφαση που παρατίθεται στην προηγούμενη σκέψη στηρίζεται στην εκτίμηση ότι τα άρθρα 4 και 13 του κανονισμού 1346/2000 συνιστούν lex specialis σε σχέση προς νομοθετήματα που διέπουν το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο των κρατών μελών, ιδίως σε σχέση προς τον κανονισμό Ρώμη I, και πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των σκοπών που επιδιώκει ο κανονισμός 1346/2000 (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 16ης Απριλίου 2015, Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, σκέψη 46).

30 Όσον αφορά ειδικότερα τον σκοπό του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000, από τη νομολογία συνάγεται ότι αυτό το άρθρο αποσκοπεί στην προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του ωφεληθέντος από επιβλαβή για το σύνολο των δανειστών δικαιοπραξία, προβλέποντας ότι η δικαιοπραξία αυτή θα εξακολουθεί να διέπεται, ακόμα και μετά την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας, από το δίκαιο που ήταν εφαρμοστέο την ημερομηνία κατά την οποία συνήφθη, ήτοι από τη lex causae (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 19).

31 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ούτε από το γράμμα ούτε από τους σκοπούς που επιδιώκει το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 μπορεί να συναχθεί ότι ο τύπος και η προθεσμία που πρέπει να τηρήσει ένας διάδικος ώστε να επικαλεσθεί το άρθρο αυτό στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας προσδιορίζονται από τη lex causae. Πράγματι, σκοπός του κανονισμού 1346/2000 και, μεταξύ άλλων, του άρθρου του 13 δεν είναι η προστασία του πολίτη από τον συνήθη κίνδυνο να πρέπει να αμυνθεί στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας, είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου διαμένει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είτε ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους, ούτε, επομένως, η προστασία από το δικονομικό δίκαιο που εφαρμόζεται από το αρμόδιο δικαστήριο.

32 Συνεπώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι εθνική ρύθμιση, όπως είναι το άρθρο 167 του CPC, που προβλέπει, κατ' ουσίαν, ότι ο εναγόμενος υποχρεούται να επικαλεσθεί με το υπόμνημα αντικρούσεως όλα τα μέσα άμυνάς του και να προβάλει, επί ποινή απωλείας του σχετικού δικαιώματος, τις πιθανές δικονομικές ενστάσεις και ενστάσεις ουσίας, οι οποίες δεν μπορούν να προβληθούν αυτεπαγγέλτως, δεδομένου ότι αυτό το άρθρο σε συνδυασμό με το άρθρο 183 του CPC, το οποίο ορίζει ότι οι διάδικοι μπορούν εντούτοις να διευκρινίσουν και να τροποποιήσουν τα αιτήματα και τις ενστάσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που έχει οριστεί για την πρώτη παράσταση των διαδίκων, είναι δυνατόν, υπό την προϋπόθεση της τηρήσεως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας οι οποίες υπεμνήσθησαν στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως, να εφαρμοσθεί στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς που αφορά αγωγή πτωχευτικής ανακλήσεως, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο ιγ', του κανονισμού 1346/2000, και στο πλαίσιο της οποίας γίνεται επίκληση του άρθρου 13 του κανονισμού αυτού.

33 Ως εκ τούτου, η απάντηση που προσήκει στο πρώτο ερώτημα είναι ότι το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο τύπος και η προθεσμία που πρέπει να τηρήσει ο ωφεληθείς από επιβλαβή για το σύνολο των πιστωτών δικαιοπραξία ώστε να προβάλει ένσταση δυνάμει του άρθρου αυτού, προκειμένου να αντικρούσει αγωγή με αντικείμενο την ανάκληση της δικαιοπραξίας αυτής κατά τις διατάξεις της lex fori concursus, καθώς και το ζήτημα εάν αυτό το άρθρο μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο, σε ορισμένες περιπτώσεις και μετά την παρέλευση της ταχθείσας στον ενδιαφερόμενο διάδικο προθεσμίας, διέπονται από το δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου εκκρεμεί η διαφορά. Εντούτοις, το δίκαιο αυτό δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκό από το δίκαιο που διέπει παρόμοιες καταστάσεις οι οποίες υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και να καθιστά πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας), πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

34 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο διάδικος που φέρει το βάρος αποδείξεως πρέπει να αποδείξει ότι, εν προκειμένω, η lex causae δεν προβλέπει, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, κανένα μέσο προσβολής της δικαιοπραξίας η οποία θεωρείται επιβλαβής ή, άλλως, υπό την έννοια ότι ο διάδικος αυτός πρέπει να αποδείξει ότι, οσάκις η lex causae επιτρέπει την προσβολή αυτού του είδους δικαιοπραξίας, δεν συντρέχουν in concreto οι προϋποθέσεις που απαιτούνται προκειμένου να ευδοκιμήσει η ασκηθείσα κατά της δικαιοπραξίας αυτής αγωγή, και οι οποίες διαφέρουν από αυτές που προβλέπει η lex fori concursus.

35 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι από τον σκοπό που επιδιώκει το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000, όπως αυτός υπομνήσθηκε στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει σαφώς ότι η εφαρμογή του άρθρου αυτού απαιτεί τη συνεκτίμηση όλων των περιστάσεων της υποθέσεως. Πράγματι, δεν μπορεί να υφίσταται δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο ότι το κύρος μιας δικαιοπραξίας θα εκτιμηθεί, μετά την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις αυτές, ενώ, αν δεν κινηθεί μια τέτοια διαδικασία, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν οι σχετικές περιστάσεις (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 20).

36 Εν συνεχεία, το Δικαστήριο έκρινε ότι η υποχρέωση στενής ερμηνείας της εξαιρέσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 εμποδίζει τη διασταλτική ερμηνεία του περιεχομένου του άρθρου αυτού, που θα παρείχε τη δυνατότητα στον ωφεληθέντα από δικαιοπραξία επιβλαβή για το σύνολο των δανειστών να αποφύγει την εφαρμογή της lex fori concursus, επικαλούμενος εντελώς αόριστα τον απρόσβλητο χαρακτήρα της οικείας δικαιοπραξίας δυνάμει διατάξεως της lex causae (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 21).

37 Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000 και στην περίπτωση κατά την οποία ο εναγόμενος κατά του οποίου στρέφεται αγωγή αφορώσα την ακυρότητα, την ακυρωσία ή το ανενεργό δικαιοπραξίας επικαλείται διάταξη της lex causae κατά την οποία η δικαιοπραξία αυτή μπορεί να προσβληθεί μόνον αν συντρέχουν οι περιστάσεις που προβλέπει η ως άνω διάταξη, εναπόκειται στον εν λόγω εναγόμενο να επικαλεστεί και να αποδείξει τη μη συνδρομή των περιστάσεων αυτών (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 31).

38 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο απέκλεισε εμμέσως πλην σαφώς μια ερμηνεία κατά την οποία ο εν λόγω εναγόμενος θα έπρεπε να αποδείξει ότι η lex causae δεν προβλέπει, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, κανένα μέσο προσβολής της οικείας δικαιοπραξίας, ερμηνεία η οποία εξάλλου θα ήταν υπέρμετρα συσταλτική, δεδομένου ότι τέτοια μέσα προσβολής, κατά τρόπο αφηρημένο τουλάχιστον, υφίστανται πάντοτε στην πράξη, και η οποία θα στερούσε επομένως το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 από την πρακτική αποτελεσματικότητά του.

39 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο διάδικος που φέρει το βάρος αποδείξεως πρέπει να αποδείξει ότι, οσάκις η lex causae επιτρέπει την προσβολή δικαιοπραξίας ως επιβλαβούς, οι προϋποθέσεις οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να ευδοκιμήσει η ασκηθείσα κατά της δικαιοπραξίας αυτής αγωγή και οι οποίες είναι διαφορετικές από αυτές που προβλέπει η lex fori concursus δεν πληρούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Επί του τρίτου, του τετάρτου και του πέμπτου ερωτήματος

40 Το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα, που πρέπει να εξετασθούν από κοινού, αφορούν, κατ' ουσίαν, την ερμηνεία του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000, και ειδικότερα τη δυνατότητα επικλήσεως της διατάξεως αυτής στην περίπτωση την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού Ρώμη Ι, ήτοι οσάκις όλα τα δεδομένα της επίμαχης μεταξύ των αντισυμβαλλομένων περιπτώσεως εντοπίζονται σε χώρα άλλη από εκείνη της οποίας το δίκαιο έχει επιλεγεί από τους αντισυμβαλλομένους αυτούς.

41 Επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι δυνάμει του άρθρου του 28, ο κανονισμός Ρώμη Ι εφαρμόζεται στις συμβάσεις που έχουν συναφθεί μετά τις 17 Δεκεμβρίου 2009. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, η σύμβαση που διέπει τις επίμαχες πληρωμές στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης συνήφθη στις 11 Μαρτίου 2008 και η διάρκεια ισχύος της παρατάθηκε με τροποποιητική δικαιοπραξία της 9ης Δεκεμβρίου 2009.

42 Ως εκ τούτου, ο κανονισμός Ρώμη Ι δεν έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης.

43 Υπό τις συνθήκες αυτές και δεδομένου ότι, δυνάμει του άρθρου 2 του πρώτου πρωτοκόλλου της Συμβάσεως της Ρώμης, το αιτούν δικαστήριο δεν έχει εξουσία υποβολής στο Δικαστήριο ερωτήματος σε σχέση με την ερμηνεία της εν λόγω Συμβάσεως, η παρούσα απόφαση παραπέμπει στον κανονισμό Ρώμη Ι μόνον στον βαθμό που μια τέτοια παραπομπή παρέχει τη δυνατότητα να διευκρινισθεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000.

44 Κατόπιν των ανωτέρω, το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα πρέπει να αναδιατυπωθούν ώστε να θεωρηθεί ότι με αυτά ερωτάται εάν μπορεί να γίνει λυσιτελής επίκληση του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000 οσάκις οι αντισυμβαλλόμενοι, οι οποίοι εδρεύουν στο ίδιο κράτος μέλος, στο έδαφος του οποίου εντοπίζονται επίσης όλα τα άλλα σχετικά με την οικεία περίπτωση δεδομένα, έχουν επιλέξει ως εφαρμοστέο δίκαιο επί της συμβάσεως αυτής το δίκαιο άλλου κράτους μέλους.

45 Συναφώς, είναι τοις πάσι γνωστό ότι, στο διεθνές εμπόριο, τα μέρη μας συμβάσεως κάνουν τακτικά χρήση της δυνατότητας να την υπαγάγουν στο δίκαιο ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους, μέσω σχετικής συμβατικής ρήτρας, ιδίως προκειμένου να υπάρξει ασφάλεια δικαίου ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο επί των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλομένων που απορρέουν από την οικεία σύμβαση. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού Ρώμη Ι, καθώς και το άρθρο 3, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Ρώμης, δεδομένου ότι αυτή η τελευταία ήταν σε ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη κατά την έκδοση του κανονισμού 1346/2000, προβλέπουν αυτήν τη δυνατότητα.

46 Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι η δυνατότητα αυτή υπήρχε κατά την έκδοση του κανονισμού 1346/2000 και δεδομένου ότι ούτε το άρθρο 13 του κανονισμού αυτού ούτε οι λοιπές διατάξεις του περιείχαν κάποιον περιορισμό συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι αυτό το άρθρο 13 έχει εφαρμογή ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία οι αντισυμβαλλόμενοι υπήγαγαν τη σύμβαση αυτή στο δίκαιο κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος μέλος στο οποίο αμφότερα τα μέρη αυτά έχουν την έδρα τους.

47 Περαιτέρω, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αιτιολογική σκέψη 23 του κανονισμού 1346/2000 ορίζει ότι ο κανονισμός αυτός «θα πρέπει να καθορίζει ενιαίους κανόνες για τη σύγκρουση των νομοθεσιών οι οποίοι να αντικαθιστούν, στα πλαίσια του πεδίου εφαρμογής τους, τις εθνικές διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου».

48 Έτσι, όπως υπενθυμίστηκε ήδη στη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα άρθρα 4 και 13 του κανονισμού 1346/2000 συνιστούν lex specialis σε σχέση προς τον κανονισμό Ρώμη Ι και πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των σκοπών που επιδιώκει ο κανονισμός 1346/2000 (απόφαση της 16ης Απριλίου 2015, Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, σκέψη 46).

49 Ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού Ρώμη Ι δεν ρυθμίζει το ζήτημα εάν, οσάκις όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα, πλην της επιλογής από τους αντισυμβαλλομένους του εφαρμοστέου δικαίου, εντοπίζονται σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό του οποίου το δίκαιο έχει επιλεγεί, η επιλογή των αντισυμβαλλομένων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την εφαρμογή του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000. Πράγματι, το ζήτημα αυτό πρέπει να εξετασθεί λαμβανομένων υπόψη μόνον των διατάξεων του κανονισμού 1346/2000 και, ιδίως, με γνώμονα τους σκοπούς που επιδιώκει ο τελευταίος αυτός κανονισμός.

50 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο κανονισμός 1346/2000 δεν περιέχει διάταξη εισάγουσα παρέκκλιση παρεμφερή προς αυτήν του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού Ρώμη Ι. Ως εκ τούτου, ελλείψει στοιχείων περί του αντιθέτου στον κανονισμό 1346/2000, πρέπει να θεωρηθεί δυνατή η λυσιτελής επίκληση του άρθρου 13 του κανονισμού αυτού, ακόμη και όταν τα μέρη μιας συμβάσεως, που έχουν την έδρα τους σε ένα και το αυτό κράτος μέλος, στο έδαφος του οποίου εντοπίζονται επίσης όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα, έχουν επιλέξει ως εφαρμοστέο δίκαιο επί της συμβάσεως αυτής το δίκαιο άλλου κράτους μέλους.

51 Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί στο πλαίσιο αυτό ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι πολίτες δεν μπορούν να επικαλούνται δολίως ή καταχρηστικώς τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης.

52 Στο πλαίσιο αυτό, από πάγια νομολογία συνάγεται ότι η διαπίστωση ότι υφίσταται καταχρηστική πρακτική προϋποθέτει τη συνδρομή ενός αντικειμενικού και ενός υποκειμενικού στοιχείου. Αφενός, ως προς το αντικειμενικό στοιχείο, η διαπίστωση αυτή απαιτεί να προκύπτει από ένα σύνολο αντικειμενικών περιστάσεων ότι, παρά την τυπική τήρηση των προϋποθέσεων που προβλέπει η ρύθμιση της Ένωσης, δεν επετεύχθη ο επιδιωκόμενος με τη ρύθμιση αυτή σκοπός. Αφετέρου, μια τέτοια διαπίστωση προϋποθέτει την ύπαρξη ενός υποκειμενικού στοιχείου, υπό την έννοια ότι από ένα σύνολο αντικειμενικών περιστάσεων πρέπει να προκύπτει ότι κύριος σκοπός των επίμαχων πράξεων είναι η άντληση αδικαιολόγητου οφέλους. Πράγματι, η απαγόρευση των καταχρηστικών πρακτικών δεν ασκεί επιρροή οσάκις οι επίμαχες πράξεις μπορούν να έχουν άλλη δικαιολόγηση πλην της απλής αντλήσεως ενός οφέλους (απόφαση της 28ης Ιουλίου 2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, σκέψεις 38 έως 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

53 Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη αυτού του δεύτερου στοιχείου, που συνδέεται με την πρόθεση των ενδιαφερομένων, μπορεί να ληφθεί μεταξύ άλλων υπόψη ο αμιγώς τεχνητός χαρακτήρας των οικείων πράξεων. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει, σύμφωνα με τους περί αποδείξεως κανόνες του εθνικού δικαίου και εφόσον δεν πλήττεται η αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, αν συντρέχουν, στην περίπτωση της διαφοράς της κύριας δίκης, οι περιστάσεις οι οποίες στοιχειοθετούν καταχρηστική πρακτική (απόφαση της 28ης Ιουλίου 2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, σκέψεις 41 και 42 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

54 Έτσι, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000 σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, η εφαρμογή αυτή δεν μπορεί να αποκλεισθεί παρά μόνον στην περίπτωση κατά την οποία είναι κατ' αντικειμενική εκτίμηση προφανές ότι ο σκοπός που επιδιώκεται με αυτήν, που συνίσταται, στο πλαίσιο αυτό, στη διασφάλιση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των μερών στη δυνατότητα εφαρμογής δεδομένης νομοθεσίας, δεν επετεύχθη, και ότι η σύμβαση υπήχθη στο δίκαιο συγκεκριμένου κράτους μέλους κατά τρόπο τεχνητό, ήτοι με κύριο σκοπό όχι την πραγματική υπαγωγή της συμβάσεως αυτής στη νομοθεσία του επιλεγέντος κράτους μέλους, αλλά την επίκληση του δικαίου του κράτους μέλους αυτού, προκειμένου να μην εφαρμοσθεί η lex fori concursus επί της συμβάσεως ή επί των πράξεων που διενεργήθηκαν σε εκτέλεση αυτής.

55 Αντιθέτως, και εν πάση περιπτώσει, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως τόνισε η Επιτροπή, το γεγονός και μόνον ότι οι αντισυμβαλλόμενοι έκαναν χρήση της δυνατότητας να επιλέξουν, σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, δίκαιο άλλου κράτους μέλους από αυτό στο οποίο εδρεύουν δεν δημιουργεί τεκμήριο περί της υπάρξεως προθέσεως να αποφευχθεί δολίως ή καταχρηστικώς η εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου περί αφερεγγυότητας.

56 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο τρίτο, στο τέταρτο και στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι μπορεί να γίνει λυσιτελής επίκληση του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000, όταν τα μέρη μιας συμβάσεως, που έχουν την έδρα τους σε ένα και το αυτό κράτος μέλος, στο έδαφος του οποίου εντοπίζονται επίσης όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα, έχουν επιλέξει ως εφαρμοστέο δίκαιο επί της συμβάσεως αυτής το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέρη αυτά δεν προέβησαν στην επιλογή του δικαίου αυτού δολίως ή καταχρηστικώς, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει.

Επί των δικαστικών εξόδων

57 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 13 του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο τύπος και η προθεσμία που πρέπει να τηρήσει ο ωφεληθείς από επιβλαβή για το σύνολο των πιστωτών δικαιοπραξία ώστε να προβάλει ένσταση δυνάμει του άρθρου αυτού, προκειμένου να αντικρούσει αγωγή με αντικείμενο την ανάκληση της δικαιοπραξίας αυτής κατά τις διατάξεις της lex fori concursus, καθώς και το ζήτημα εάν αυτό το άρθρο μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο, σε ορισμένες περιπτώσεις και μετά την παρέλευση της ταχθείσας στον ενδιαφερόμενο διάδικο προθεσμίας, διέπονται από το δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου εκκρεμεί η διαφορά. Εντούτοις, το δίκαιο αυτό δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκό από το δίκαιο που διέπει παρόμοιες καταστάσεις οι οποίες υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και να καθιστά πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας), πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει.**

2) **Το άρθρο 13 του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο διάδικος που φέρει το βάρος αποδείξεως πρέπει να αποδείξει ότι, οσάκις η lex causae επιτρέπει την προσβολή δικαιοπραξίας ως επιβλαβούς, οι προϋποθέσεις οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να ευδοκιμήσει η ασκηθείσα κατά της δικαιοπραξίας αυτής αγωγή και οι οποίες είναι διαφορετικές από αυτές που προβλέπει η lex fori concursus δεν πληρούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση.**

3) **Μπορεί να γίνει λυσιτελής επίκληση του άρθρου 13 του κανονισμού 1346/2000, όταν τα μέρη μιας συμβάσεως, που έχουν την έδρα τους σε ένα και το αυτό κράτος μέλος, στο έδαφος του οποίου εντοπίζονται επίσης όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα, έχουν επιλέξει ως εφαρμοστέο δίκαιο επί της συμβάσεως αυτής το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέρη αυτά δεν προέβησαν στην επιλογή του δικαίου αυτού δολίως ή καταχρηστικώς, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει.**

(υπογραφές)